

Скопик Андрій

**СОВЕТСЬКА АНЕКСІЯ ЕСТОНІЇ, ЛАТВІЇ, ЛИТВИ:
СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ТЕХНОЛОГІЇ**

У статті висвітлено політичні технології та маніпуляції керівництва СРСР у здійсненні злочинної анексії країн Прибалтики у 1940 р. Розкрито використання подвійних стандартів, демагогію представників сталінського режиму, організацію провокацій, створення фейків у засобах масової інформації, підступної дипломатичної діяльності сталінських політиків.

Ключові слова: агресія, зовнішня політика, СРСР, Естонія, Латвія, Литва, політичні технології, подвійні стандарти.

Сучасна війна Росії проти України яскраво демонструє сутність Кремлівського режиму в його намірах розширювати імперію та поневолювати суверенні держави. Вивчення трагічного досвіду прибалтійських народів 1940 р., які були окуповані сталінським режимом та втратили на півсторіччя свій суверенітет, є, безперечно, важливим для вироблення механізмів протистояння та ефективної боротьби із загарбником. Звісно ж, є зрозумілими ті фактори, що в умовах розпочатої Другої світової війни, коли лідери демократичного світу Великобританія та Франція вели боротьбу за збереження власного суверенітету та не були спроможними надати допомогу країнам Прибалтики, невеличкі Естонія, Латвія та Литва були не в змозі відстояти свою незалежність. Та досвід політичних помилок керівництва цих країн, підступні обіцянки кремлівського керівництва та інші технології, використані сталінським режимом, вимагають ретельного аналізу.

Реалізуючи свою політику, Кремль у 1939 р. значну увагу приділяв Прибалтиці. Радянський воєнний аташе у Варшаві ще 1938 р. заявив, що, якщо Польща вторгнеться в Литву, а німці займуть Мемель, то радянські війська вступлять в Естонію і Латвію. Увага до Естонії, Латвії і Литви у керівництва СРСР мала переважно воєнно-стратегічний характер, причому для підтвердження цього використовувались різні аргументи. Якщо до підписання радянсько-німецького договору про ненапад мова йшла про усунення німецької воєнної загрози цим країнам, то з кінця серпня 1939 р. – вже міфічна загроза з боку англо-французького блоку і, звичайно ж, навіть не згадувалось про агресивні настрої Німеччини [2, с. 114].

На політичних переговорах з Англією і Францією Радянський Союз продемонстрував готовність надати державам Прибалтики гарантію безпеки. 1 липня 1939 р. партнери по переговорах згодилися надати таку

гарантію лише у випадку прямої агресії. Але радянські представники висунули пропозицію розширити гарантію і на випадок «побічної агресії» проти Прибалтійських країн. Це нове поняття на мові міжнародних відносин радянське керівництво уявляло собі як можливий внутрішній державний переворот або напрямок в політиці на користь агресії. Західні партнери по переговорах відразу ж зрозуміли, що ховається за цим формулюванням, і відкинули його. Радянський повпред у Франції Я. Суриц 19 липня 1939 р. доповідав у Москву, що там ця пропозиція розглядається як спроба надати СРСР практичну свободу дій у Балтиці, і притому не тільки в момент реальної німецької загрози, але й інший бажаний для нас момент [3, с. 105]. Ще раніше, в травні 1939 р., суть радянської пропозиції розкрив міністр закордонних справ Естонії К. Сельтер, який назвав її агресією з боку Радянського Союзу. Від радянських гарантій відмовились уряди Литви і Фінляндії.

Великобританії і Франції ставало все більш очевидним, що висунута Радянським Союзом ідея гарантій Прибалтійським республікам розглядалась ним як шанс утримувати тут свої збройні сили, щоб у перспективі встановити свою владу [3, с. 105]. Таким чином, СРСР запровадив своєрідне ноу-хау у вирішенні для себе прибалтійської проблеми – «побічна агресія».

Питання про долю Прибалтійських країн було поставлене радянським керівництвом і перед Ріббентропом під час його відвідування Москви 23 серпня 1939 р. Маючи широкі повноваження від Гітлера, німецький міністр погодився на більше, ніж гарантії: взагалі розглядати Прибалтику як сферу державних інтересів Радянського Союзу, надавши тут повну свободу дій Москві і заявив про незацікавленість Німеччини в цьому регіоні [4, с. 208]. Як було відмічено у «Звіті робочої групи Комісії Верховної Ради Латвійської РСР по оцінці політичних і правових наслідків таємної угоди між СРСР і Німеччиною 1939-1940 рр.», «Балтія із об'єкта можливої агресії перетворилася в об'єкт переговорів між Німеччиною та СРСР» [5].

Наміри Сталіна в Прибалтиці Гітлер розумів так, що ці країни неодмінно будуть включені до складу СРСР: на географічних картах, випущених 1 квітня 1940 р. в Німеччині, але виготовлених, ще на початку березня, території Естонії, Латвії і Литви позначались як складові частини Радянського Союзу. Отже, Москва зробила перший логічний крок до окупації Прибалтики, гарантії з боку стратегічного партнера – нацистської Німеччини.

Сталін здійснював дипломатичний тиск на всі Прибалтійські країни, для того щоб вони погодились підписати з СРСР договори про взаємодопомогу. Переговорам з ними Сталін і Молотов надавали важливе значення і вносили їх до списку особливо секретних. Тому в підготовці, обговоренні і підписанні цих документів навіть радянські посольства у відповідних країнах практично участі не брали. Переговори замикались тільки на Сталіні і Молотові.

Друга світова війна створила для Прибалтійських країн складну економічну ситуацію. Вона порушила їх торгові зв'язки не тільки з Англією і Францією, але і частково з Німеччиною. В Литві, Латвії та Естонії були відсутні важливі види сировини, у зв'язку з чим закривались або переходили на неповний робочий день багато підприємств [6, с. 97].

В зв'язку з цим в Латвії та Естонії у вересні 1939 р. стали поширюватись чутки про необхідність покращення відносин з великим східним сусідом. Радянське керівництво було налаштовано по відношенню до Прибалтійських країн рішуче, аж до застосування воєнної сили, якщо політичні заходи не принесуть успіху. 26 вересня 1939 р. нарком оборони К. Ворошилов віддав наказ про підготовку до наступу, щоб 29 вересня «нанести рішучий удар по естонських військах» [6, с. 99].

27 вересня в Москві почались переговори з естонською делегацією. Щоб здійснити тиск на естонців, радянські літаки не один раз порушували повітряний простір Естонської республіки. З тією ж ціллю під час переговорів на кордоні з Естонією були згуртовані радянські війська чисельністю 160 тис. осіб, 600 танків, 600 літаків. Збройні сили Естонії в той час мали набагато меншу чисельність. З метою примусити керівництво Естонії прийняти вимоги про підписання пакту про взаємодопомогу, радянське керівництво здійснило воєнну провокацію і затопило 27 вересня 1939 р. у Нарвській затоці своє торговельне судно «Металіст». Радянська сторона запевняла, що судно було обстріляне «невідомим» підводним човном. Про це розповіли моряки, які потрапили в німецький полон в 1941 р. Один із членів екіпажу підводного човна Щ-303 повідомив, що його човен у вересні 1939 р. отримав бойове завдання затопити «Металіст» [7, с. 49-52].

28 вересня 1939 р. директивою Ворошилова була створена спеціальна комісія на чолі з командуючим військами ЛВО командармом II рангу К. Мерецковим. Була визначена дислокація військ на території Естонії, для того щоб вони вступили в країну на початку жовтня 1939 р. [6, с. 101].

На переговорах з латвійською делегацією 2 жовтня 1939 р. Сталін пообіцяв: «Ні вашу конституцію, ні органи влади, ні міністерства, ні зовнішню

і фінансову політику, ні економічну систему ми чіпати не будемо. Наші умови виникли у зв'язку з війною Німеччини з Англією та Францією». Далі він сказав, що входження радянських військ в Латвію необхідно для безпеки Радянського Союзу, і зауважив, що «з Німеччиною у нас немає також розбіжностей і по відношенню до Прибалтійських країн». І коли міністр закордонних справ Латвії В. Мунтерс нагадав про радянсько-німецький договір про ненапад, Молотов вважав за необхідне уточнити, що мова йде про «договір про дружбу». І щоб ще сильніше залякати латвійську делегацію, і запевнити у безнадійності її спроб звернутися за підтримкою до Німеччини, Сталін відкрито заявив: «Я вам скажу прямо: розділ сфер впливу уже відбувся... якщо не ми, то німці можуть вас окупувати» [8, с. 189].

У наступній розмові Сталін запропонував ввести в Латвію радянські війська чисельністю 40 тис. осіб. На меншу чисельність він не погоджувався, оскільки, як він заявив, «естонці будуть сміятися», так як вони вже погодились на 25 тис. Сталін пообіцяв, що гарнізони залишаться тільки на час теперішнього конфлікту Німеччини проти Англії і Франції, а «війна закінчиться – виведемо». В Ризі, запевняло радянське керівництво, війська не будуть розміщені. Латвійська делегація погодилась на 20 тис. радянських військовослужбовців з обов'язковим їх відкликом після завершення війни. Внаслідок компромісу в додатку до угоди про взаємодопомогу конфіденційному протоколі була узгоджена чисельність радянських військ у 25 тис. [8, с. 194 - 195].

Естонія була першою із Прибалтійських країн, яка заключила з СРСР договір про взаємодопомогу 28 вересня 1939 р. Після неї 2 жовтня – Латвія. Договір з Литвою був підписаний 10 жовтня. Договори були загалом ідентичного змісту. Сторони зобов'язувались надавати одна одній різну допомогу у разі агресії з боку якої-небудь третьої держави, не брати участі в коаліціях і не укладати союзів, направлених проти однієї із сторін договору [7, с. 53].

Після підписання пакту про взаємодопомогу з СРСР міністр закордонних справ Латвії Р. Мунтерс у заяві від 9 жовтня пояснив, що мета пакту полягає у збереженні миру і статус-кво в басейні Балтійського моря. Пакт не зачіпав суверенних прав сторін і мав у відомій мірі попереджувальний характер. Він підписаний у стані війни, і втягнення Латвії у війну означало б загрозу СРСР. Але латвійський міністр при цьому вважав за потрібне підкреслити, що «сучасний стан на Балтійському морі та на Східно-Балтійському узбережжі не дає жодної підстави для пересторог подібного роду» [8, с. 211].

У всіх трьох договорах з Прибалтійськими республіками радянська сторона брала зобов'язання не втручатись в їх внутрішні справи. Частина населення не вірила, що ці зобов'язання будуть дотримані. Інша частина, перш за все комуністи та інші ліві сили, не сумнівались у щирості керівників радянської країни [3, с. 186].

В бесіді з Г. Димитровим 25 жовтня 1939 р. Сталін говорив: «Радянське керівництво вважає, що пактами про взаємодопомогу з Естонією, Латвією і Литвою була знайдена форма, яка дозволить Радянському Союзу включити в свою орбіту ряд держав. Але для цього поки що потрібно жорстко дотримуватись їхнього внутрішнього режиму і суверенітету, не добиваючись радянзації. Прийде час, продовжував Сталін, коли вони самі це зроблять» [9, с. 419].

Радянська історіографія приписувала існування в усіх республіках авторитаризму та наростання тенденцій до захоплення влади профашистськими силами, що абсолютно не відповідало дійсності. У країнах були усталені традиції демократії, щоправда була заборонена діяльність комуністичних партій, як сили, що становила небезпеку для суверенітету [10, с.95].

Так як договорами передбачалося розміщення військових контингентів в країнах Прибалтики, почалися переговори військового командування СРСР із представниками Прибалтійських країн з конкретних питань їх дислокації і статусу. Вони розпочались ще в кінці жовтня 1939 р., потім продовжувались у січні-лютому 1940 р., але так і не були завершені до червня 1940 р.

Естонська делегація пропонувала, щоб радянські військові бази зберігались тільки на період війни. Але радянські представники наполягали на тому, щоб ці бази залишились на весь час дії пакту. Естонській делегації не вдалось домогтись і того, щоб на переданих територіях зберегти свій режим і до мінімуму звести кількість евакуйованого з цих територій населення: Молотов був категорично проти цих пропозицій [13, с. 14].

У зв'язку з наближенням радянських військ до кордону з Литвою після звільнення Вільно головнокомандуючий литовською армією генерал С. Раштикис 20 вересня 1939 р. все ж змушений був віддати наказ зустрічати частини Червоної Армії у дружній обстановці [6, с. 104].

За договором про правовий статус радянських воєнних баз, підписаним між СРСР та Естонією 15 травня 1940 р., радянській стороні передавались нові території, в тому числі місто Палдиски, три острови, та також майже 100 інших населених пунктів [8, с. 438].

За свідченнями службових телеграм Молотова повпредам у відповідних країнах, у перші дні після підписання договорів нарком дійсно категорично вимагав не втручатись у внутрішні справи цих держав. Повпредам пропонувалось здійснювати зв'язок тільки із керівними, офіційними колами, постійно пам'ятаючи, що повпредства акредитовані при управліннях, а не при комусь іншому [3, с. 361].

Реалізація договорів про взаємодопомогу у всіх Прибалтійських республіках проходила на перших порах спокійно, без серйозних претензій один до одного і втручання радянського воєнного керівництва у внутрішні справи цих країн. Однак, у ситуації яка склалася, важко було уникнути різного роду непорозумінь і випадкових інцидентів, в яких сторони, можливо, і не були зацікавлені. Інша справа, що радянська сторона, маючи на увазі свої майбутні плани по відношенню до цих республік, іноді створювала сама труднощі, провокувала інциденти і перебільшувала значення конфліктів, які виникали по вині місцевої влади й окремих громадян [14, с. 145].

Після більш-менш спокійного зимового періоду з весни 1940 р. різко змінилась міжнародна воєнно-політична обстановка. Успіхи Німеччини на Заході спонукали Сталіна до більш рішучих дій. Замість взаємного послаблення, чого чекав Сталін від війни між капіталістичними країнами на Заході, військова міць Німеччини різко посилювалась. Суттєво покращилось її стратегічне положення.

Влітку 1940 р. почався другий етап передбаченого в секретному протоколі до пакту Молотова - Ріббентропа від 23 серпня 1939 р. «територіально-політичного перегрупування» в Прибалтійських республіках. Внутрішньополітична криза в цьому регіоні різко загострилася, вирішальну роль відігравав саме радянський фактор [15, с. 56].

Привід для тиску на владу суверенних держав Прибалтики радянське керівництво знаходило надзвичайно швидко. За своїм характером деякі з них були до примітивізму прості, а часом у всіх трьох країнах відрізнялись надзвичайною синхронністю. Так, у радянських друкованих виданнях з весни 1940 р. почали все частіше публікуватися статті про несприятливу політичну ситуацію в Прибалтійських республіках. Увага акцентувалась на тому, що в Литві активізувалися провокації, в тому числі і «викраденням» радянських військовослужбовців, є ті, хто намагаються погіршити відносини з Радянським Союзом. Що стосується «зникнення» радянських військовослужбовців, то радянські повпреди повідомляли про це суперечливі свідчення. Так, якщо повпред М. Поздняков із Литви доповідав про подібні факти, то В. Дерев'янський із Латвії відмітив, що випадки

зникнення радянських військовослужбовців перевіркою не підтвердженні [8, с. 227]. З одного боку, радянська воєнна влада і посольства звинувачували керівництво Прибалтійських країн в тому, що вони заохочують недобррозичливе ставлення до Червоної Армії і не допомагають розслідуванню випадків «зникнення» радянських військовослужбовців, з іншого – вони скаржились, що місцеві органи влади з цією метою проявляють особливу старанність, не викликану необхідністю [3, с. 419].

У Москві вирішили, що настав час для вирішення прибалтійської проблеми в повному об'ємі, і з цією метою були прийняті відповідні міри. В Естонії 10 червня 1940 р. на радянських військових базах була оголошена бойова готовність. 14 червня радянське військове керівництво ввело повітряну і морську блокаду Естонії. Кампанія радянських ЗМІ щодо «зниклих» військовослужбовців ще продовжувалась, а вже 14 червня 1940 р. Молотов розіслав радянським послам у Литві, Латвії та Естонії орієнтир по створеній ним «проблемі». Мова йшла про оцінку діяльності так званої Балтійської Антанти. Ця регіональна організація, стимулювавши співробітництво Естонії, Латвії та Литви по зовнішньополітичних проблемах, сформувалась після того, як у вересні 1934 р. країни підписали договір про мир та співробітництво, що не мав військової мети [6, с. 108].

У перші роки після оформлення «Балтійської Антанти» Радянський Союз відносився до неї нормально, розраховуючи на те, що вона послужить справі супротиву країн цього регіону німецьким зазіханням. Але, через шість років, «Балтійську Антанту» Молотов став називати «антирадянським воєнним союзом» трьох республік [16, с. 46].

Радянське керівництво дозволяло собі чомусь пред'являти суверенним республікам претензії, що діяльність «Балтійської Антанти» здійснюється «без відома СРСР», і вимагати її розпуску. У заяві міністру закордонних справ Литви Ю. Урбшису, а через день і керівникам Латвії та Естонії, Молотов оцінив їх дії як порушення договорів про взаємодопомогу і ворожість по відношенню до СРСР [6, с. 109].

Однак найбільш характерними для зовнішньополітичної практики сталінського керівництва того часу були сформульовані конкретні вимоги, які носили характер відвертого ультиматуму. Ось його пункти (застосовано до Литви):

1. Негайно передати суду міністра внутрішніх справ К. Скучаса і начальника департаменту МВД А. Повилайтиса, як «прямих винуватців провокаційних дій проти радянського гарнізону в Литві.»

2. Негайно сформувати таке керівництво, яке могло б чесно виконувати умови договору і приборкати його ворогів.

3. Забезпечити вільний доступ на території своїх країн нових контингентів радянських військ для розміщення їх у найважливіших центрах.

У кінці цього документу, датованого 14 червня, давався термін виконання вимог – через 10 годин після його вручення. Ультимативні вимоги Латвії та Естонії були пред'явлені 16 червня [11, с. 62].

Радянське керівництво не було абсолютно впевнено у тому, що включення Прибалтійських республік до складу СРСР відбудеться без збройного протистояння з боку армій республік. Тому органи НКВС готували спеціальні табори для прийому орієнтовно 50 – 70 тис. військовополонених [6, с. 114].

Відповідь литовського керівництва чекали до 10 год. ранку 15 червня. За годину до визначеного терміну міністр закордонних справ Литви Урбшис передав керівництву СРСР згоду литовського керівництва на радянські умови. У той же день війська Червоної Армії вступили на територію Литви. Керівники Латвії та Естонії також прийняли умови Радянського Союзу. В окремих випадках радянською стороною на кордоні були спровоковані збройні конфлікти [8, с.241].

Не довіряючи здібностям працівників радянських посольств у швидкому і вирішальному проведенні лінії Москви, Сталін направив у Прибалтійські країни у якості своїх надзвичайних уповноважених – А. Жданова (в Естонію), А. Вишинського (в Латвію) та В. Деканозова (в Литву). Вони були наділені необмеженими повноваженнями для жорсткого втілення у життя ультиматумів і вели себе як своєрідні радянські генерал - губернатори. Під їх контролем і тиском у всіх трьох республіках відбулась зміна керівництва [8, с. 291].

«До якого цинізму треба було дійти, щоб дозволити собі прямо-таки феодалний тон у розмові з представниками суверенних держав, який взяли за норму Молотов і його помічники Деканозов, Вишинський, Жданов» - відмічав В.Александров [8, с. 16]. Такий крок означав повне встановлення влади Кремля.

Таким чином, упродовж фактично одного року, внаслідок порушень норм міжнародного права щодо захисту суверенітету країн, користуючись змовою з нацистською Німеччиною СРСР анексував суверенні Естонію, Латвію і Литву. Використовувалися важелі військового домінування, навіть уявне об'єднання трьох країн у протистоянні з СРСР не давали жодного шансу. Великобританія зуміла висловити лише невизнання таких дій з боку

СРСР, але в умовах поразки Франції влітку 1940 р. та залишившись фактично наодинці з двома агресорами не могла зважитись включитись у конфлікт проти СРСР.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Строй В. Литва у мирі і у війні // Віче. – 2005. – № 10. – С. 36 – 49.
2. СССР, Восточная Европа и Вторая мировая война, 1939–1941: дискуссии, комментарии, размышления // Ответственный редактор и составитель С. З. Случ. М.: Наука, 2007. – 487 с.
3. Год кризиса. 1938 – 1939: Док. и материалы в 2 т. Т. 1. 29 сентября 1938 г. – 31 мая 1939 г. / М-во иностр. дел СССР./ Сост. Р. А. Лавров, В. И. Попов. — М.: Политиздат, 1990. — 562 с.
4. Семиряга М.И. Тайны сталинской дипломатии. 1939 – 1941. – М., 1992. – 302 с.
5. Мельтюхов М.И. Упущенный шанс Сталина. Борьба за Европу: 1939-1941. <http://militera.lib.ru/research/meltyukhov/index.html>
6. Худoley К. К. Советизация республик Прибалтики и ее последствия // Вестник Санкт-Петербургского университета. – 2013. - Серия 6. – В. 1. С. 94 - 111.
7. Русначенко А. Національний рух опору в Естонії у 1940-1950-х роках // Сучасність. – 2002. – № 10. – С. 38 – 63.
8. Полпреды сообщают... Сборник документов об отношении СССР с Латвией, Литвой и Эстонией. Август 1939 г.- Август 1940 г. /Под ред. Глазунова Н. В. – М., 1990. – 544 с.
9. Г. Димитров. Дневник (9 март 1933 - 6 февруари 1949). (Дневник (9 марта - 6 февраля 1949). – София, 1997. – 791 с.
10. Фирсов Ф. И. Архивы Коминтерна и внешняя политика СССР в 1939-1941 гг. // НиНИ. – 1992. - № 6. – С. 9 – 45.
11. Попов В. Прибалтика вступает в Союз (Документы об отношениях СССР со странами Прибалтики в 1939-1940 г.г.) // Международная жизнь. – 1990. – март. – С. 42 – 65.
12. Поцелуев В. А. Внешняя политика СССР в канун и в годы Отечественной войны. – М., 1997. – 514 с.
13. Ф. Вильгельм Кристианс. Прибалтика вступает в Союз (Документы об отношениях СССР со странами Прибалтики в 1939-1940 г.г.) // Международная жизнь. – 1990. – февраль. – с. 12 - 39.
14. Мальгин А. В. Советская внешняя политика и НКВД в мае 1939 – июне 1941 гг.: новая тактика или стратегический просчет? // Вестник МГИМО. Специальный выпуск. – 2009. – С. 143 – 165.

15. СССР – Германия. 1939-1941. Документы и материалы осоветско-германских отношениях с сентября 1939 г. по июль 1941 г. / Составитель Ю. Фельштинский; Предисловие А. Авторханова. Вильнюс, 1989. – 582 с.

16. Яансон К. Роковые годы, 1939 – 1940: События в Прибалтийских государствах и Финляндии на основе сов. Документов и материалов. – Таллин, 1990. – 80 с.

Максимов Сергій

ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ АВГУСТИНА ВОЛОШИНА

У статті здійснено фрагментарну характеристику біографії Августина Волошина. Окреслено період становлення його особистості. Виявлено особливості участі у політичному житті краю. Окреслено заходи на посаді президента. Наведено відомості про останні роки діяча.

Ключові слова: Карпатська Україна, посада, президент, політичний діяч, партія, вибори.

Закарпаття – регіон із особливою специфікою та непростю історичною долею. Сьогодні він належить до Західної України, але не так давно землі Закарпаття називалися Підкарпатською Руссю, а його жителі – карпаторусами чи просто русинами. У політичному плані Закарпаття відколося від Русі ще в Середні віки і тривалий час розвивалося окремо.

Землі Галицько-Волинського князівства після його ослаблення були розділені між Польщею, Угорським королівством та Великим князівством Литовським. Пізніше вони увійшли до складу Речі Посполитої, а потім після її поділу і до кінця Першої світової війни належали Австро-Угорщині [1, с. 25].

Спочатку польські, а потім австро-угорські правителі намагалися знищити на території Закарпаття, що ними керувалася, будь-які проукраїнські настрої. Місцевому населенню нав'язувалися католицизм і уніатство, православні зазнавали дискримінації. Після закінчення Першої світової війни, в якій Австро-Угорщина зазнала поразки, імперія, створена Габсбургами, перестала існувати. На її уламках з'явилася низка національних держав – Австрія, Угорщина, Польща, Чехословаччина, Югославія. Планувалося і створення української держави на території галицьких земель, що раніше входили до складу Австро-Угорщини [1, с. 25].

Період розпаду Австро-Угорської держави дав багатьом діячам русинського руху Закарпаття надію на довгоочікуване самовизначення. Однак позиції місцевих політичних активістів щодо майбутнього Закарпатського регіону розділилися. Так, частина русинських політиків